



ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

В И С Н О В О К

до проекту Закону
про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення
організаційно-правових засад розвідувальної та контррозвідувальної
діяльності
(реєстр. № 7380 від 17.05.2022),

проекту Закону
про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення
організаційно-правових засад розвідувальної та контррозвідувальної
діяльності
(реєстр. № 7380-1 від 31.05.2022),

проекту Закону
про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення
організаційно-правових засад розвідувальної та контррозвідувальної
діяльності
(реєстр. № 7380-2 від 01.06.2022),

проекту Закону
про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення
спроможності суб'єктів контррозвідувальної діяльності та розвідувального
співтовариства у протидії військовій агресії проти України
(реєстр. № 7380-3 від 01.06.2022)

Комітет Верховної Ради України з питань цифрової трансформації розглянув на своєму засіданні (протокол № 75 від 13 липня 2022 року) проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення організаційно-правових засад розвідувальної та контррозвідувальної діяльності (реєстр. № 7380 від 17.05.2022), поданий народним депутатом України Безуглою М.В. та іншими, а також альтернативні до нього законопроекти: проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення організаційно-правових засад розвідувальної та контррозвідувальної діяльності (реєстр. № 7380-1 від 31.05.2022), поданий народним депутатом України Веніславським Ф.В. та Безуглою М.В.; про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення організаційно-правових засад розвідувальної та

контррозвідувальної діяльності (реєстр. № 7380-2 від 01.06.2022), поданий народним депутатом України Безуглою М.В. та про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення спроможності суб'єктів контррозвідувальної діяльності та розвідувального співтовариства у протидії військовій агресії проти України (реєстр. № 7380-3 від 01.06.2022), поданий народним депутатом України Іонушасом С.К. та іншими.

Законопроект (реєстр. № 7380 від 17.05.2022), розроблений як зазначено в пояснювальній записці з метою удосконалення спроможностей здійснювати контррозвідувальну діяльність уповноваженими органами, а також об'єднання у розвідувального органу Міністерства оборони України функцій військової розвідки та контррозвідки в частині контррозвідувального забезпечення оборонного потенціалу, військово-технічного співробітництва, оборонно-промислового комплексу, закордонних дипломатичних установ України, безпеки співробітників цих установ та членів їх сімей у державі перебування, відряджених за кордон громадян України, які обізнані у відомостях, що становлять державну таємницю, Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, а також підпорядкування розвідувального органу Міністерства оборони України – Президенту України.

Законопроект пропонується встановити законодавче підґрунтя для реалізації Службою військової розвідки та контррозвідки України об'єднаних у її компетенції функцій військової розвідки та контррозвідки, а також удосконалення та розширення спроможностей здійснювати контррозвідувальну діяльність уповноваженими органами.

Законопроект (реєстр. № 7380-1 від 31.05.2022) розроблений, як зазначено у пояснювальній записці до нього, з метою визначення законодавчого підґрунтя для реалізації Службою військової розвідки та контррозвідки України об'єднаних у її компетенції функцій військової розвідки та контррозвідки, а також удосконалення та розширення спроможностей здійснювати контррозвідувальну діяльність уповноваженими органами.

Законопроект (реєстр. № 7380-2 від 01.06.2022) розроблений, як зазначено у пояснювальній записці до нього, з метою удосконалення спроможностей здійснювати контррозвідувальну діяльність уповноваженими органами, а також об'єднання у розвідувального органу Міністерства оборони України функцій військової розвідки та контррозвідки в частині контррозвідувального забезпечення оборонного потенціалу, військово-технічного співробітництва, оборонно-промислового комплексу, закордонних дипломатичних установ України, безпеки співробітників цих установ та членів їх сімей у державі перебування, відряджених за кордон громадян України, які обізнані у відомостях, що становлять державну таємницю, Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, а також підпорядкування розвідувального органу Міністерства оборони України – Президенту України.

Законопроект пропонується встановити, законодавче підґрунтя для реалізації Службою військової розвідки та контррозвідки України об'єднаних у її компетенції функцій військової розвідки та контррозвідки, а також удосконалення

та розширення спроможностей здійснювати контррозвідувальну діяльність уповноваженими органами.

Законопроект (реєстр. № 7380-3 від 01.06.2022) розроблений, як зазначено у пояснювальній записці до нього, з метою забезпечення сталого функціонування суб'єктів контррозвідувальної діяльності та розвідувального співтовариства, зокрема в умовах протидії військовій агресії росії проти України, спроможності органів, що мають у своєму складі контррозвідувальні підрозділи, та суб'єктів розвідувального співтовариства щодо протидії розвідувально-підбивній та терористичній діяльності спеціальних служб держави-агресора та її сателітів під час дії воєнного стану, у тому числі з використанням гібридних форм та методів (калоборантів, зрадників, кримінальних елементів тощо) ведення підбивної діяльності проти України, Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, а також розшук осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, у тому числі у зв'язку із збройним конфліктом, воєнними діями.

Законопроект, зокрема пропонується внести зміни до законів України «Про поштовий зв'язок» та «Про електронні комунікації», встановивши обов'язок операторів поштового зв'язку та постачальників електронних комунікаційних послуг та/або мереж сприяти проведенню оперативно-розшукових і контррозвідувальних заходів на власних мережах поштового зв'язку та власних електронних комунікаційних мережах та вживати заходів з недопущення розголошення фактів їх проведення.

Що стосується питань, що відносяться до предметів відання Комітету законопроектами № 7380, №7380-1, № 7380-2 передбачено внесення змін до статті 121 Закону України «Про електронні комунікації» та інших законів щодо регулювання діяльності операторів електронних комунікацій.

Міністерство цифрової трансформації України опрацювавши законопроекти № 7380, № 7380-1, №7380-2 пропонує наступне.

1) підпункт 5 частини другої статті 7 Закону України «Про контррозвідувальну діяльність» у редакції проекту Закону викласти в такій редакції:

«5) витребувати, збирати і вивчати, за наявності визначених законом підстав в порядку встановленому законодавством, документи та відомості, що характеризують діяльність підприємств, установ, організацій, а також спосіб життя окремих осіб, джерела і розміри їх доходів для попередження і припинення розвідувально-підбивних, терористичних та інших посягань на державну безпеку;»;

2) в підпункті 4 частини першої статті 8-2 Закону України «Про контррозвідувальну діяльність» у редакції проекту Закону слова «(транспортних телекомунікаційних мереж)» виключити;

3) підпункт 5 частини першої статті 15 Закону України «Про розвідку» у редакції проекту Закону після слів «розкриття змісту повідомлень, що передаються або утримуються» доповнити словами «у порядку, визначеному законодавством»;

4) в частині другій статті 15 Закону України «Про розвідку» у редакції проекту Закону слова «Кабінетом Міністрів України» замінити словами «у порядку, визначеному законодавством»;

5) частину третю статті 23 Закону України «Про розвідку» у редакції проекту Закону виключити;

6) в статті 121 Закону України «Про електронні комунікації» у редакції проекту Закону:

в абзаці першому частини першої слова «Кабінетом Міністрів України» замінити словами «у порядку, визначеному законодавством»;

абзац другий виключити.

Щодо законопроекту № 7380-3:

1) підпункт 5 частини другої статті 7 Закону України «Про контррозвідувальну діяльність» у редакції проекту Закону викласти в такій редакції:

«5) витребувати, збирати і вивчати, за наявності визначених законом підстав в порядку встановленому законодавством, документи та відомості, що характеризують діяльність підприємств, установ, організацій, а також спосіб життя окремих осіб, джерела і розміри їх доходів для попередження і припинення розвідувально-підривних, терористичних та інших посягань на державну безпеку;»;

2) в підпункті 4 частини першої статті 8-2 Закону України «Про контррозвідувальну діяльність» у редакції проекту Закону слова «(транспортних телекомунікаційних мереж)» виключити.

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку (НКЕК) опрацювавши законопроекти № 7380, № 7380-2 зазначає наступне.

Законопроектами пропонується внести зміни до частини першої статті 121 Закону України «Про електронні комунікації» шляхом викладення її у такій редакції:

«1. Зняття інформації з електронних комунікаційних мереж операторів, постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг забезпечується системою технічних засобів, що використовується всіма уповноваженими законом органами на умовах автономного доступу до інформації у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Особливості організації і проведення розвідувальних та контррозвідувальних заходів в електронних комунікаційних мережах визначаються законами України «Про розвідку», «Про контррозвідувальну діяльність» та актами уповноважених на проведення таких заходів державних органів».

При цьому, редакція частини першої статті 121 вказаного Закону, наведена у порівняльній таблиці до законопроекту, не відповідає нормам вказаної статті Закону України «Про електронні комунікації», згідно з частиною першою якої передбачено:

«1. Доступ до інформації про споживача, факти надання електронних комунікаційних послуг, у тому числі до даних, що обробляються з метою передачі такої інформації в електронних комунікаційних мережах, здійснюється виключно на підставі рішення прокурора, суду, слідчого судді у випадках та порядку, передбачених законом.»

З огляду на це, слід зазначити, що виключення (заміна) частини першої статті 121 Закону України «Про електронні комунікації», яка встановлює коло суб'єктів, на підставі рішення яких здійснюється доступ до інформації про споживача та факти надання електронних комунікаційних послуг, **приведе до виникнення правової колізії** у зв'язку із відсутністю закріпленого на законодавчому рівні виключного переліку органів (посадових осіб), які мають право приймати відповідні рішення. Судячи зі змісту запропонованих змін, вони стосуються частини другої, а не першої, статті 121 Закону України «Про електронні комунікації».

Враховуючи зазначене, пропонуємо залишити частину першу статті 121 Закону України «Про електронні комунікації» у чинній редакції.

Крім того, законопроектом пропонується передбачити у вказаній статті Закону України «Про електронні комунікації», що *«особливості організації і проведення розвідувальних та контррозвідувальних заходів в електронних комунікаційних мережах визначаються законами України «Про розвідку», «Про контррозвідувальну діяльність» та актами уповноважених на проведення таких заходів державних органів.»*

При цьому, звертаємо увагу, що відповідно до статті 19 Конституції України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Запровадження відповідного підходу у регулюванні та реалізації згаданої норми в частині надання можливості визначати власними актами уповноважених державних органів особливості організації та проведення розвідувальних та контррозвідувальних заходів в електронних комунікаційних мережах, що в свою чергу передбачатиме, у тому числі, подальше внесення змін до них в залежності від ситуації та обставин, які необхідні для таких державних органів на практиці призведе до створення негативних наслідків для постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг внаслідок надмірного втручання у їх діяльність. При цьому, вказане сприятиме створенню неналежних умов для ефективного функціонування та розвитку сфери електронних комунікацій, забезпечення захисту прав споживачів щодо отримання послуг належної якості, розвитку конкуренції на ринку електронних комунікацій.

Крім того, внесення зазначених змін сприятиме необґрунтованому розширенню повноважень таких державних органів, що, в свою чергу, призведе до порушення норм Конституції України, а також створить передумови (ризик) щодо можливості зловживання владою або службовим становищем відповідальними особами та, як наслідок, вчинення ними корупційних правопорушень.

У зв'язку з цим, у абзаці другому запропонованої редакції частини другої статті 121 Закону України «Про електронні комунікації» **пропонуємо** слова *«та*

*актами уповноважених на проведення таких заходів державних органів»
ВИКЛЮЧИТИ.*

Щодо законопроекту № 7380-1:

Пунктом 16 розділу I законопроекту пропонується внести зміни до частини другої статті 121 Закону України «Про електронні комунікації» шляхом викладення її у такій редакції:

«2. Зняття інформації з електронних комунікаційних мереж операторів, постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг забезпечується системою технічних засобів, що використовується всіма уповноваженими законом органами на умовах автономного доступу до інформації у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Особливості організації і проведення розвідувальних та контррозвідувальних заходів в електронних комунікаційних мережах визначаються законами України «Про розвідку», «Про контррозвідувальну діяльність» та актами уповноважених на проведення таких заходів державних органів.».

При цьому, звертаємо увагу, що відповідно до статті 19 Конституції України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Запровадження відповідного підходу у регулюванні та реалізація згаданої норми в частині надання можливості визначати власними актами уповноважених державних органів особливості організації та проведення розвідувальних та контррозвідувальних заходів в електронних комунікаційних мережах, що в свою чергу передбачатиме, у тому числі, подальше внесення змін до них в залежності від ситуації та обставин, які необхідні для таких державних органів на практиці призведе до створення негативних наслідків для постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг внаслідок надмірного втручання у їх діяльність. При цьому, вказане сприятиме створенню неналежних умов для ефективного функціонування та розвитку сфери електронних комунікацій, забезпечення захисту прав споживачів щодо отримання послуг належної якості, розвитку конкуренції на ринку електронних комунікацій тощо.

Крім того, внесення зазначених змін сприятиме необґрунтованому розширенню повноважень таких державних органів, що, в свою чергу, призведе до порушення норм Конституції України, а також створить передумови (ризик) щодо можливості зловживання владою або службовим становищем відповідальними особами та, як наслідок, вчинення ними корупційних правопорушень.

У зв'язку з цим, у абзаці другому запропонованої редакції частини першої статті 121 Закону України «Про електронні комунікації» **пропонуємо** слова *«та актами уповноважених на проведення таких заходів державних органів»* **ВИКЛЮЧИТИ.**

Щодо законопроекту № 7380-3:

НКЕК висловила позицію про доцільність його прийняття.

Адміністрація державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України повідомила про відсутність зауважень та пропозицій до законопроектів. Але зазначають, що вважають недоцільним запровадження нової підстави для звільнення військовослужбовців з військової служби під час дії воєнного стану та з моменту оголошення мобілізації - протягом строку її проведення, зокрема, «у зв'язку із скороченням штатів або проведення організаційних заходів - у разі неможливості їх використання на службі». Зазначені зміни до статті 26 передбачені в законопроектах № 7380-1, №7380-2.

Законодавче визначення зазначеної підстави для звільнення з військової служби може спричинити зменшення кількості фахово підготовлених військовослужбовців, що є особливо не бажаним під час дії воєнного стану.

Інтернет Асоціація України надала свої пропозиції та зауваження до законопроекту № 7380, а саме:

Проектом Закону пропонується внести зміни до статті 121 Закону України «Про електронні комунікації», встановивши, що *«зняття інформації з електронних комунікаційних мереж операторів, постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг забезпечується системою технічних засобів, що використовується всіма уповноваженими законом органами на умовах автономного доступу до інформації у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Особливості організації і проведення розвідувальних та контррозвідувальних заходів в електронних комунікаційних мережах визначаються законами України «Про розвідку», «Про контррозвідувальну діяльність» та актами уповноважених на проведення таких заходів державних органів.»*

Зазначене положення змін запропоноване замість існуючого в чинній редакції Закону, що зняття інформації з електронних комунікаційних мереж постачальників електронних послуг забезпечується єдиною системою технічних засобів, що використовується всіма уповноваженими законом органами, на умовах автономного доступу до інформації у порядку, визначеному законодавством.

Звертаємо увагу, що у Пояснювальній записці не міститься жодного обґрунтування доцільності та потреби внесення запропонованих змін до статті 121 Закону України «Про електронні комунікації».

Нелогічною взагалі видається і пропозиція, що особливості організації і проведення розвідувальних та контррозвідувальних заходів в електронних комунікаційних мережах визначаються саме законами України «Про розвідку», «Про контррозвідувальну діяльність» та актами уповноважених на проведення таких заходів державних органів. Такі особливості, на наше переконання, повинні бути враховані, насамперед, в галузевому законодавстві, адже їх виконання підлягатиме саме постачальниками електронних комунікаційних послуг та/або мереж. До того ж не зрозуміло, про які саме акти та яких саме уповноважених на проведення таких заходів державних органів йдеться у запропонованих народними депутатами України змінах.

З огляду на зазначене, **просимо статтю 121 Закону України «Про електронні комунікації» залишити без змін у чинній редакції. А пропозиції, внесені у проекті Закону, відхилити, як необґрунтовані та недоцільні.**

Проектом Закону пропонується Закон України «Про контррозвідувальну діяльність» доповнити статтею 8-4 «*Рекомендації з питань забезпечення державної безпеки*» (право Служби безпеки України, Служби воєнної розвідки та контррозвідки України при здійсненні контррозвідувальної діяльності відповідно до компетенції надавати державним органам, органам місцевого самоврядування, утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, підприємствам, установам, організаціям незалежно від форм власності та посадовим (службовим) особам рекомендації), та статтею 8-5 «*Офіційне застереження*» (право Служби безпеки України надавати офіційні застереження). Проте, не розкрито чіткі переліки випадків, коли такі рекомендації та офіційні застереження можуть бути направлені, процедура складання та вимоги до оформлення цих документів, обов'язковість виконання документів та що буде вважатись доказами врахування/виконання рекомендацій/офіційних застережень, та які наслідки за їх невиконання для юридичної чи фізичної особи, порядок оскарження документів, в тому числі до суду тощо. На наш погляд, **зазначене може мати наслідком порушення законних інтересів та прав суб'єктів господарювання, а також містить підґрунтя для вчинення корупційних діянь, оскільки право надання рекомендацій та офіційних застережень може використовуватись службовими особами Служби безпеки України та Служби воєнної розвідки та контррозвідки України вибірково.**

Отже, запропоновані до Закону України «Про контррозвідувальну діяльність» доповнення статтями 8-4 та 8-5, просимо виключити.

Ініціаторами проекту Закону пропонується зміни до Закону України «Про контррозвідувальну діяльність» шляхом його доповнення таким поняттям як «*спеціальна інформаційна операція - це захід, який реалізується в інформаційній сфері або сфері кібербезпеки, спрямований на попередження або припинення загроз інформаційній безпеці України*».

По-перше, на наше переконання, ініціаторами змішано різні поняття - кібербезпека та інформаційна безпека, які передбачають різні комплекси заходів на їх забезпечення відповідно до законодавства.

По-друге, надано нечітке формулювання поняття «спеціальної інформаційної операції» та які саме дії та повноваження матиме Служба безпеки України при її проведенні. Адже далі в тексті проекту Закону вказується лише про право Служби безпеки України проводити контррозвідувальні та спеціальні інформаційні операції, контррозвідувальне впровадження, проте, комплекс заходів та дій не визначено, а також в чому різниця між проведенням комплексу заходів при контррозвідувальній операції та спеціальній інформаційній операції. Нечіткість таких законодавчих положень матиме негативний вплив та неправомірне реагування з боку служби на медіапростір.

Отже, із тексту проекту Закону просимо виключити поняття та інші положення щодо проведення «спеціальної інформаційної операції».

Ініціатори проекту Закону вносять пропозиції щодо зміни частини другої статті 15 Закону України «Про розвідку», запропонувавши, що зняття *інформації з електронних комунікаційних мереж операторів, постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг забезпечується системою технічних*

засобів, що використовується всіма розвідувальними органами на умовах автономного доступу до інформації у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Проте, чому саме Кабінет Міністрів України повинен приймати такий порядок і чи є це його компетенцією, у Пояснювальній записці до проекту Закону, не розкрито.

Враховуючи зазначене, просимо зміни до частини другої статті 15 Закону України «Про розвідку» щодо надання повноважень Кабінету Міністрів України приймати порядок зняття інформації з електронних комунікаційних мереж операторів, постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг не приймати у цій частині та залишити у чинній редакції.

Окрім зазначеного, у тексті проекту Закону не розкрито, що таке «контррозвідувальне» та «інші опитування осіб», процедури та порядок їх проведення, право особи, яку опитують.

Статтею 57 Конституції України кожному гарантовано право знати свої права і обов'язки. Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, мають бути доведені до відома населення у порядку, встановленому законом. Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, не доведені до відома населення у порядку, встановленому законом, є нечинними.

А відповідно до статті 63 Конституції України особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом.

Таким чином, впровадження нового виду процесуальних дій «контррозвідувальне» та «інші опитування осіб» будуть мати наслідком порушення статей 57 та 63 Конституції України.

Отже, із тексту проекту Закону просимо виключити поняття та інші положення щодо права проведення «контррозвідувального» та «інших опитувань осіб», оскільки, ініціаторами проекту закону не запропоновано способи, порядок та процедури їх проведення. А запропонована редакція може мати наслідком порушення конституційних прав громадян країни.

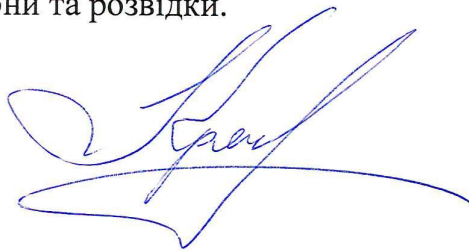
Враховуючи викладене, Комітет ухвалив:

1. Рекомендувати Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки, оборони та розвідки врахувати висловлені зауваження під час підготовки та розгляду проекту Закону про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення організаційно-правових засад розвідувальної та контррозвідувальної діяльності (реєстр. № 7380 від 17.05.2022), поданого народним депутатом України Безуглою М.В. та іншими, проекту Закону про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення організаційно-правових засад розвідувальної та контррозвідувальної діяльності (реєстр. № 7380-1 від 31.05.2022), поданого народними депутатами України Веніславським Ф.В., Безуглою М.В., проекту Закону про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення організаційно-правових засад розвідувальної та контррозвідувальної діяльності (реєстр. № 7380-2 від 01.06.2022), поданого народним депутатом України Безуглою М.В., проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення спроможності суб'єктів

контррозвідувальної діяльності та розвідувального співтовариства у протидії військовій агресії проти України (реєстр. № 7380-3 від 01.06.2022), поданого народним депутатом України Іонушасом С.К. та іншими.

2. Направити висновок до Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки, оборони та розвідки.

Голова Комітету

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'М. Крячко', is written over a horizontal line.

М. КРЯЧКО